

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Americae tertia pars, Memorabilem provinciae Brasiliae historiam continens

Staden, Hans

Léry, Jean de

Francofurti ad Moenum, 1592

Quarta Pars: "Capitur ab hostibus Barabris [...]"

urn:nbn:de:bsz:31-88707

Quarta pars.

A R G V M E N T V M.

Capitur ab hostibus Barbaris, & misere abripitur, ubi nouem mensium captiuitatem sustinet, non nisi in cruentam hostibus escam reseruatus.

C A P V T X V I I I.

Quo modo, & qua ratione in hostium manus inciderim.

Habe-

Habebam Barbarum mancipium è natione Carios oriundum, quod mihi feras in mensæ vsum venabatur, nec dubitabam & ipse illo comite nemus ingredi. Forte tum me Hispanus ex S. Vincentij Insula inuiserat, quæ miliaribus quinque à S. Maro abest, simul Germanus quidam illum comitatus aduenerat, is erat Heliodorus Hessus, ingeniosissimi Poëtæ Eobani Hessi Heliodorus Hessus. sanctæ recordationis filius, qui in S. Vincentio in **I N G E N I O**, quo nomine feruntur tuguria, vbi saccharum conficitur, negocia sua curabat. Illud vero Ingenio spectabat ad Genuensem mercatorem Iosepe Ornio, alias Iosephum Ornionem vocitatum. Heliodorus autem illi à rationibus & negotiis erat. Iosepe Ornio. contraxeram iam ante cum illo familiaritatem; naufragium enim cum Hispanis passus, admodum hospitaliter ab eo habitus sum. Is ergo aduenerat, vt de valetudine mea cognosceret, qua me aduersa frui forsân relatu acceperat, Pridie mancipium meum in siluas venatum ire iusseram, postridie captam prædam ipse petiturus, vt mensa hospitibus meis instructior foret & lautior: nec enim Regio ea fert alias lautitias præterquam quas silua præbet.

Dum igitur per siluam iter facio, vtrinque ingentem clamorem pro Barbarorum more, exaudio, vno simul omnes impetu in me feruntur: agnosco hostilia agmina, illi me circumfluunt, spicula intendunt, & ea in me conijciunt. Voce igitur ad Deum miserabili sublata, in manus tuas, ô Deus, exclamo, commendo spiritum meum. Vix finieram; humi verberibus me prosternunt, telis ac ictibus in me furentes, quanquam, Deo ita prouidente, præterquam in femore vulnus nullum accipio. Illi vestibus mihi detractis, alter pallium, alter pileum, tum interulam alius auferunt: oriuntur contentiones, & rixantur quis prior in me impetum fecisset: dum illi altercantur, ceteri me arcibus suis probe contundunt. Tandem duo præcipue me sibi vendicant, terra subleuant, & brachiis vtrinque innexis, quam poterant ocysime ad scaphas suas in littore absconditas accelerantes me abripiunt, præcurrētibus aliis, aliis à tergo insequentibus. Vbi ad mare ventum est, video intra vnum atque alterum teli iactum scaphas eorum in siccum subductas, & post sepem ac dumeta abditas, & ingentem simul cateruam in custodiam illarum relictam. Illi me conspecto gregatim in aduentum occurrunt, cristis omnes pro more gentis ornati, & dentibus frendentes, ac in lacertos mordicus impressis, minitabantur similiter de me futurum esse.

Præcedit me Regulus, gestans clauam, qua captiuos obruncant, & conceptis verbis talibus profatur; Captum nunc te Perot (qua appellatione Portugallenses notant) & mancipium vilissimum in potestate nostra constitutum habemus, nunc tu mortem amicorum nostrorum, quos tui vmbri demiserunt, condigno lues supplicio.

Postquam ad naues accessum fuit, pugnis petor: illi inuicem feruent, & naues in flumen promouere contendunt, quoniam sibi metuebant à tumultuantibus Brickiocacensibus, qui ceruicibus, vt euentus probauit, imminebant. Priusquam scaphæ in vndas reductæ essent, manus vinculis innectunt. Qui

em
sti-

Maro

Habe-

aderant non ex eodem vico progressi omnes erant. Ergo male quosdam habebat, quod præda vacui domum reuerti cogebantur, expostulantes cum fratribus illis duobus, qui me asseruabant, quoniam æque vicinos se fuisse in capiendo aiebant, hinc sibi quoque partem prædæ deberi contendunt, & simul in conspectu me obtruncare festinant.

Ego inter sacrum saxumq; constitutus Deum inuoco, & clauam anxie respectans in mortis discrimine versor. Tandem Regulus, in cuius eram potestate, talibus infit: Viuum deducamus eum domum, vt & coniuges nostræ hoc spectaculo recreentur; deinde Kawi pepike morietur, hoc est, adornaturi illud potionis genus quod victimis solenne est, festum celebraturi, & publico epulo exhibito illum manducaturi sumus. Huic sententiæ acquiescunt, & quatuor funes à collo religant, in scapham me protrahunt, & extremitates quatuor illorum funium ad oras scaphæ expansas affigunt in littore constituti, tandem in flumen eas protrudunt, & domum repetunt.

CAPVT XIX.

Dum Aues Uvaras speculatum regrediuntur, nostri homines aduentant, qui me recuperare certant: sed illi, in quorum potestate eram, conuersi cum illis congregiuntur, & aperto Marte decertant.

Vicina Insulæ, vbi in manus hostiles incidi, est quædam alia non perinde magna: in ea nidulantur aquaticæ quædam aues, rubris velatæ corpora pennis, quas Vvara vocant. Sciscitantur ex me, nunquid Tuppin Ikinij hostes sui eâ illo anno ingressi, ceperint grandiores pullis incubantes: affirmo factum: illi nihilominus insulam adire instituunt, quia pennæ illarum magno æstimantur, & omnis eorum ornatus vt plurimum ex plumis constat. Insuper hoc proprium est auibus istis, vt pullis primum cinerei coloris plumæ succrescant, post adultis commutentur in fuscum colorem. Hoc colore induti annum circiter integrum vagantur, tandem conuertuntur in elegantem rubrum colorem. Has itaque captatum ibant. Dum ad vnus atq; alterius displosi globi spaciū progressi forent, conspiciantur à tergo aduenientes conferto agmine Tuppin Ikinios, & illis mixtos Portugallenses. Namque mancipio comitatus in siluam abieram: illud me capto fuga sibi consulens vicinos euocarat, qui pro me recuperando accelerarent.

Iamq;

Iamq; instantes prouocant Tuppin Imbas, vt si viri essent congregiantur. Conuertunt ergo scaphas in hostes, & hinc inde sagittis & tormentis acerrime certant. Ibi manus meas vinculis exsoluunt, funibus tamen à collo stricte liga-

tis. Tradunt mihi pixidem sclopetariam, & modicum sulphuris, quam à Gallis pro ligno Brasiliano acceptam gestabat Regulus meus, eam in hostes displodere cogor. Dum hæc geruntur, verentur Tuppin Imbæ, ne hostes scaphis allati suppetias aliis ferant, & per flumen se insequantur. Vela igitur conuertunt, tribus nihilominus ex ipsorum numero globo plumbeo læsis, ac Brickiocacense propugnaculum, cui ego præfectus fueram, intra Falconii tormæti displosi spacium præterlabuntur. In transitu erectum me in scapha sistunt, vt à nostris conspicerer. qui in propugnaculo erant, nos duobus maioribus globis petunt, sed breuius æquo iactum collimant. Iamque aderant Brickiocacenses in lincibus, sed Tuppin Imbæ acriter insistentes remos fortiter impellebant. Sic re infecta Brickiocacenses absistunt.

Iamq;

C A P V T XX.

*De ijs quæ acciderunt in itinere versus fines
Tuppini Imbarum.*

BI Brickiocom ad 7. miliaria versus fines suos Tuppini Imbarum prætergressi erant, quantum ex solis altitudine coniici poterat, imminabat quarta pomeridiana. Illo ipso quo me ceperant die allabuntur ad Insulam, in qua pernoctare constituerant, subducunt scaphas, meque in solum pertrahunt: terræ expositus nec oculis cernere, ob faciem verberibus tumidam, nec pedibus insistere ob vulnus femori inflictum, valeo: illi me in arenam proiectum circumfistunt, & acerba de me deuorando minitantur.

His calamitatibus expositus, voluebam in animo meo, quæ sane nūquam prius in mentem venerant, quam ærumnosa hæc vita esset, quam caduca & fluxa: & obortis lachrymis, ex intimis animi penetralibus melodiam insequentis Psalmi canere incipio.

Dum vita in medio conuertitur anxia luctu,

Imploro superi numinis æger opem.

Tu DEVS atque hominum Rector miserere precantis,

Et patula querulas aure reconde preces.

& reliqua quæ sequuntur.

Hæc audientes Barbari: Ecce, inquit, iam lamentatur, & sortem suam infelix deplorat.

Sed locus is non videbatur commodus pernoctationi: terram igitur continentem repetunt, ubi tuguria quædam deserta occupant, ab ipsis antea extructa (nox autem intempesta aduentantes præoccupauerat) scaphas in terram subducunt, focumque instruunt, cui & me admouent. Deinde in pensilem reformem lectum cubitum deducunt, hoc Barbaris Inni vocatur: nec enim lectos plumeos in vsu habent. Inni illud ad duos palos supra terram, sin in siluis egerint, ad arbores suspensum alligant; funes quos collo gestabam, ad arborem colligant, & circum circa accubant, tum illuderes, tum sua lingua captum incessentes, Schere Inbau ende, quod idem sonat ac si dicas: Tu es bestia mea, quam vincam detineo. Antequam illucesceret iter ingrediuntur, & toto eodie remos impellunt: restabant duo miliaria ad locum, ubi pernoctandum erat,

cum

cum aduersperaseret. Consurgit interea nubes densissima, & formidanda nos pone sequens: illi eam cernentes, vt tempestatem euitarent, remos qua possunt agilitate impellunt. Sed vbi illam effugere se non posse vident, his me verbis agrediuntur: Ne mungitta dee Tuppan do Quabe, amanasu y, an dee Imme Ranni me sis se. quorum sensus hic est: Tu precibus apud Deum tuum effice, ne tempestas hæc nos obruat. Conticebam & clam preces ad Deum in animo fundens his verbis inuoco: Omnipotens æterne Deus, cæli terræq; Monarcha, qui omnes nomen tuum inuocantes exaudis, & à periculis protegis vel inter medios etiam infideles, fac mecum misericordiam tuam, vt videam quod tu Deus præsto mihi sis, & gentes hæc, quæ te non cognorunt, intelligant, quod preces meas exaudias.

Hæc orans in naui vinctus & proiectus iacebam, nec ceruices ad nubem inflectere potis eram, reliqui autem assidue respectantes, O qua moa amanasu, inquiunt, id est, tempestas illa tremenda retrorsum agitur. Hæc audiens subleuo me paulum, sed ægre admodum, & nubes dissipari videns, Deo ex animo grates agebam. Postquam ad terram appulimus, pristinos illi mores retinentes, ad arborem me colligant, & circum excubant, & se postridie sub noctem ad suos reuersuros latabundi gloriantur.

Verum ego non admodum mihi de
eo gratulabar.

n Imba
ci pote
ne cepe
nstitut
nt: terra
midam,
am pro

nūquam
ca & flu
equentis

em suam
itur con
ea extru
ram sub
ilem reti
enim le
n in filuis
ad arbo
a captum
estia mea,
& toto co
dum erat,
cum

CAPIT XXI.

Quid eo die mecum designarint, quo ad eorum mansiones deuentum.

Subsequentis diei pomeridiano tempore, cum sol ad occasum inclinaret, conspicimus habitationes petitas, triduo integro in reditum insumpto: triginta enim miliaribus aberamus à Brickioca, quo in loco in manus hostium incideram. Vicini facti, video esse vicum non perinde magnum, septem tuguriis duntaxat constantem, cui Barbari nomen fecerant Vwattibi. Scaphas ad littus appellimus, istic in vicinia vxores horum inter radices Mandioca agebant, occupatae eis euellendis. Eas me his verbis compellare iubent: A Iune sche been ermi vramme, quod est; En adsum vobis ego esca vestra. Nobis è nauibus egressis, omnes cateruatim ex tuguriis, tam senes quam iuuenes spectatum me confluunt. Viri armati arcibus & pharetris ad tuguria procedunt, & me mulieribus tractandum committunt. Illæ medium assumptum, pars præbant, pars pone sequebantur, cantantes, & ad numerum saltantes, vt solèt cum captiuos mactationi destinatos comitantur. Cum iam me ad tuguriorum suorum mœnia, illis Ywara dicta, quæ ex crassis perticis ac contis erectis constant, & sepiis hortum ambientis instar extructa sunt, ad sua habitacula contra hostes defendenda, perduxissent: ingressum mulierculæ cateruatim incurrunt, & pugnis miserum male mulctant, tum barbam vellicant lingua illis familiari dicentes: Sche innamine Pepike a, e, hanc plagam luis nomine amici mei, quem hostes nostri, inter quos vixisti, interemerunt.

In habitaculum deductus in Iuni lectum pensilem componere me debui: mulieres autem vndiquaque nunc tundeant, nunc vellicabant miserum, & me deuoratum iri minitabantur.

*Kaawy.
Tammara-
raka.*

Viri alio in loco simul congregati potione Kaawy se exhilarabant, numina sua, Tammara vocata, apud se habentes, quibus honorifice accinebāt, pro responso tam veraci, quod præda se potituros prædixissent.

Cantus quidem exaudiebam, sed intra horæ mediæ spacium, nullus virorum me adiit, sed à solis mulierculis & pueris mirum in modum exagitabar.

CAP.

CAPVT XXII.

*Uterque herus significant mihi se dono dedisse me cuidam amicorum,
qui me asseruaturus, & ad solennitatem Epularum, quan-
do opportunum videatur, ipse obtruncaturus sit.*

Vvattibi

F

CAP.

...occafum
...ntegro in
...mus à Bri-
...icini facti,
...guriis dun-
...nttibi. Sca-
...Mandioce
...nt : A Iune
...obis è na-
...nes specta-
...cedunt, &
...pars præi-
...t solèt cum
...iorum suo-
...constant,
...ntra hostes
...unt, & pu-
...liari dicen-
...quem ho-
...e me debui:
...iferum, &
...ant, numi-
...inebāt, pro
...ullus vi-

Ores huius gentis non tam perspectos prius habebam, quam post edoctus didicerim: credebam ergo viros interea apparare ea, quæ mactationi vsui forent. Sed non longe interuallo accedunt me duo illi fratres, qui me primi ceperant, alter Iepipo Wasu, alter vero Alkindar Miri nomine, significant quod me amicitia ergo dono dederint patruo suo Ipperu Wasu, in cuius custodia posthac futurus, & à quo, si tempus epularum adueniat, obtruncandus sim: vnde nominis aliquam gloriam adipiscatur. Anno præterito ceperat mancipium quoddam idem Ipperu Wasu, quod benevolentia gratia Alkindari Miro concesserat, qui eade illius nomen acquisierat, sed ea tamen lege, vt primum, quemcunque Alkindar capiat, in vicem Ipperu patruo remuneret. Huic pacto soluendo me modo fors parum fida destinabat. Præterea hoc mihi commemorant: iam aderunt tibi mulierculæ, & deducunt te Aprasse. Eius verbi sensum non assequebar, sed nostra lingua, saltare, est. Restibus ergo ceruici innexis me in aream protrahunt, quæ ante tuguria strata erat. Confluent quotquot in septem illis tuguriis erant mulierculæ, & nudum pro libitu contrectant. Viris aliò abscedentibus, aliæ brachiis me comprehendunt, aliæ funibus ceruici innexis ductitant, adeo stringentes vt ægre respirarem: deducor ignarus quid de me fieri deberet. Hic subiit miseranda imago sacrosanctæ passionis Domini ac redemptoris nostri IESU CHRISTI, qui sub perfidissimis Iudæis mortem ignominiosissimam pertulit. hac consolatione erigebam, & sufferebam æquiore animo tribulationes. Promoueor interea ad mansionem Vratinge Wasu Reguli, id si nomen interpretaris, magnâ & candidam auem sonat. In vestibulo seu proscenio terræ recens fossæ cumulus aggregatus erat, cui me imponunt, & ne corruerem, erant quæ me sustentarent. Hic mortem sane in oculis esse credebam, & circumspiciebam an claua Ywara Pemme, qua homines mactare solent, parata esset: sciscitor, num mihi illico moriendum sit, negant; accedit mulier fragmentum cristallinum ligno insertum inflexo, tanquam vimini gestitans, eo instrumento mihi palpebras superciliis deradebat. Barbam autem eodem refecare tentantem repuli, cum barba, dicens, moriar; illæ relicta barba respondent nondum instare tempus cædis, nihilominus paucis diebus post forcipe à Gallis acceptam detondebant.

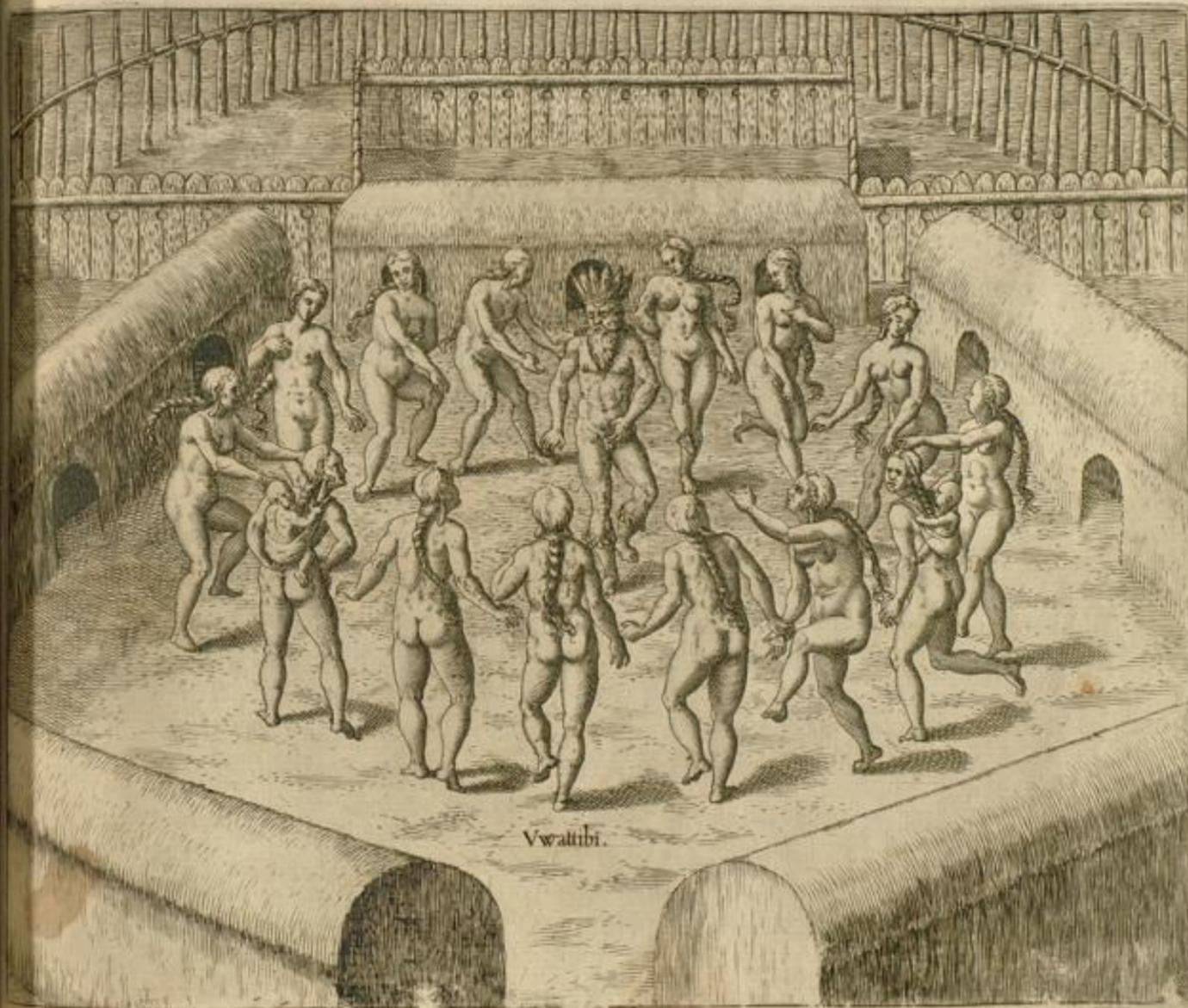
CAP.

CAPVT XXIII.

*Choreas mecum instituunt ante tuguria, in quibus Tammara-
rakanumina illa sua seu idola reposita
asseruabant.*

Vvatibi.

n, quam
a apparare
eruallo ac-
lter leppi-
ant quod
Wafu, in
t, obtrun-
terito ce-
gratia Al-
tamen le-
uo remu-
Praterea
e Apraffe.
ibus ergo
Conflu-
pro libitu
dunt, alia
m: dedu-
crofancta
sub perfu-
one erige-
a ad man-
candidam
ggregatus
Hic mor-
a Pemme,
oriendum
n inflexo,
is derade-
cens, mo-
is, ni-

CAP.

Inc relinquentes locum conſtrinae procedunt in veſtibus
tabernaculi, in quo idola ſua Tammaraka repoſuerant. Ibi in
circum me cingunt, in medio cum duabus mulieribus à late-
re vtrinq̄e poſitis conſtitutum: tum ad crura religant qua-
dam crepitacula, ex filo pendentia, poſt tergum ad ceruices
flabellum ex cauda auium quadrata forma concinnatum, &
Araſoya. ſupra ceruices eminentes annectunt, quod illorum idiomate Araſoya nomina-
tur. Dehinc mulierum turba vno ore cantiones inchoat; ego ad vocis concen-
tum pedibus, quibus crepitacula innexuerant, terram ferio, vt crepitacu-
lorum reſonantia cum concentu illarum congrueret, quan-
quam crus ex accepto vulnere, nec dum religato,
tantopere doleret, vt ægre ſub-
ſiſterem.

CAP.

CAPIT XXIIII.

*Post Chorearum ritus deducor ad Ipperu Wasu,
qui me mactaret.*

Initis choreis trador in manus Ipperu Wasu; ille significat mihi, superesse adhuc tempus aliquod vitæ meæ: deinde in publicum producunt idola illa seu numina sua, quotquot in tabernaculo habebant, & me in medio illorum cōstituto, affirmant, horum numine & responso prædictum fuisse Lusitanum siue Portugallensem captum iri.

Ego contra arguebam, nullum esse numen idolorum istorum, nec ea vocis beneficio esse prædita, mentiri etiam in hoc, quod me ex Portugallia oriundum prædicent, esse enim amicum Gallorum & cōfœderatum, patriam meam Alemaniam dici. His auditis, mentiri me illis dicebant, siquidem si amicus Gallorum forem, ut quid inter Portugallenses versatus sim. Sibi satis constare Gallos æque cum Portugallis inimicitias exercere atque seipsos. Gallos etiam quotannis aduectos commutare cum ipsis cultros, secures, specula, pectines & forfices pro ligno Brasiliano, Bombace, pipere, & preciosis auium suarum pennis ac plumis. Ab his Portugallenses multum dissidere, & longe aliter in se affectos, utpote qui iam ante annos aliquot, eas oras ingressi, cū hostibus suis amicitias contraxerint, & domicilia in illorū Regione extruxerint, quæ etiamnum incolant. Post ad se Tuppin Imbas quoque commerciorum gratia nauibus progressos, ad quorum nauigia dum animo nihil sinistri suspicante aduecti, & ea ingressi essent (non aliter ac nunc quoque ipsis Gallis cōuersari assueuerint) post ubi illi naues hospitibus complerint, tum comprehensos vinculis constrinxisse, atque in manus hostium tradidisse, à quibus trucidati & deuorati sint. Multos insuper ex Tuppin Imbis, globulis pixidariis traiectos procubuisse, & ut rem verbo expediam, Portugallenses damna intulisse ipsis plurima, cum summa insolentia. Adhæc cum hostibus sæpius pugnatum, seque captatum venisse.

CAPVT XXV.

Illi in quorum custodia eram animo indignante mihi conqueruntur de trucidato patre suo à Portugallensibus, quod factum in me vlcisci statuerint.

Ommemorabant mihi fratres illi duo, qui me captiuum detinebāt, vt Portugallenses patrem suum brachio vno cum pixidario globulo truncanint, ex qua plaga vitam finierit: quem parentis sui interitum, ego iam deberem luere. Respondeo, vt quid in me hoc vlcisci velint, me non esse ex ea natione; sed paulo ante cum Castilionensibus ex naufragio eo delatū, hoc modo inter ipsos hæsisse.

Aderat adolescens quidam ex hoc ipso hominum genere, qui Portugallensium mancipium ante fuerat. Nam ea natio Barbarorum, inter quos Portugallenses habitant, armata manu Tuppin Imbarum dominium ingressi integrum pagum ceperant. Seniores ex captis detiorant iuniores quosdam, quorum ex numero & hic adolescens in confinio Brickiocæ apud herum suum ex Gallicia oriundum, Anthonium Agodinum nomine, seruitutem seruierat. Hic ante tres menses ab iisdem, à quibus & ego denuo captus fuerat.

Sed quod esset ex eorum genere, vitam illi condonarant: ex hoc igitur, vt cui à facie notus eram, de statu meo sciscitabantur, is affirmabat nauem in illa ora periisse, & qui euaserint Castilionenses appellatos, quibus cum Portugallensibus amicitia intercederet, meque vnum ex illis tum fuisse, nihil vltius sibi de me constare.

Cum ergo audirem, quod & ante iam perceperam, inter hos homines versari Gallos, qui eo nauigare solerent, constanter protestabar me ex Gallorum confederatis esse, ne me proinde maclarēt, priusquam à Gallis agnitus forem, custodiunt me interim magna cum diligentia.

Versabantur autem inter ipsos aliquot Galli, qui à negotiatoribus piperi colligendo istic relictii fuerant.

CAP.

CAPVT XXVI.

Gallus quidam à negociatoribus istic relictus me inuisit, is deuorandum me esse pronuntiat, falso me Portugallensem dicitans.

Vatuor à tugurio meo miliaribus aberat Gallus, is accersitus ingreditur tugurium illud, quod mihi è regione positum erat. Barbari igitur ad me accurrentes; Venit iam, aiebant, homo Gallus: hinc nobis cõstabit, vtrum & tu Gallus sis nec ne.

Ego equidem mihi de aduentu eius gratulabar, reputans vtique hominem esse Christianum, nec fieri posse quin pro me sententiam ferat.

Deducor ad eum nudus plane, nulloque velamine tectus: video hominem iuuenem, Karwattuware ab illis vocitatum: eius me compellantis Gallice verba non satis assequebar. Barbari circumfusi auscultabant: vbi non exacte responsum expedire videt, Barbaris illorum lingua ait: occidite hunc, & deuorate hominem nequam. Lusitanus est, vtrisque nostrum & hostis & infestus.

Hæc verba satis intelligens, per sacra rogo hominem, vt cum illis agat, ne me dilanient: ille autem, deuorabunt te, referebat.

Tum alte suspirans, recordabar verba Ieremiæ Prophetæ, vbi ait Cap. 17. Maledictus qui confidit in homine. atque ita summa animi consternatione digrediebar.

Humeros forte tunc integebam panno linteo, quem ab illis acceperam, quamuis vnde haberent non constabat: eum inde deripiēs, ad pedes istius Galli proiicio: si vtique mihi moriendum, dico, ad quid carnem meam alterius ingluuiei referuauero?

Reducor inde in tuguriolum meum circumspecte custodiendus, illic me in stratum retiforme coniicio. Deum testem facio, quibus angustiis animus tum contristatus fuerit, inchoo voce admodum lamentabili paragraphum hymni subsequens primum:

*Sanctum precemur Spiritum
Vera beare nos fide,
Vt nos in hac referuet:
In sine nempe vita*

Hinc quando commigramus

Doloribus soluti,

Kyrie eleison.

Ecce inquit, vere hic Portugallensis, iam horrore mortis eiulat. Gallus prædictus biduum in tuguriis illis commoratus, tertio demum die perrexit. Barbari autem primo quoque die simul ac omnia in promptu haberent, neci me tradere decreuerant. Interea asseruabar accuratissime, sed & ab omnibus petulantissime proscindebar.

CAP.

CAPVT XXVII.

Grauiſſimis dentium doloribus diuexor.

DUm tot in ærumnis vitam traho, verū esse quod dicitur, nul-
lum malum euenire solum, re ipsa comperio. Namq; ex den-
tis dolore adeo laborabam, vt marcescerem. Herus perconta-
batur me, quī fieret quod tam parce cibum sumerem, respon-
deo, me dentistruciatu infestari. Affert instrumentum ligne-
um, quo dolentem euelleret, ego dolorem sedatum iam desi-
isse dico. Ille nihilominus extrahere instat. Resisto ego quantum poteram ma-
xime, donec inceptum relinqueret. Monet ergo vt comedam, nam nisi probe
saginer occumbendum ante iustum tempus. O quoties, si ita visum fuif-
set superis, inopina morte interciderere optabam, saltem ne
impiam eorum & insatiabilem exple-
rem ingluuiem!

Gallus
exit.
e-

CAP.

Sistor coram Rege Konyan Bebe, qui in reliquos omnes eius nationis Regulos imperium obtinebat, ubi varijs modis excipior.

Diebus aliquot elapsis, in vicum Arirab ad summum eorum Regem Konyan Bebe deducor, qui reliquis omnibus imperabat.

Spectatum eo conuenerant plures, tanquam ad solenne quoddam festum, ipse etiam ex Regis mandato adueneram.

Cum appropinquarem rugurio, ingens tubarum clangor & exultantium iubilatio exauditur. ante vestibulum præfixa in contis seu perticis capita circiter quindecim erigebantur, ab hostibus suis deuoratis, quibus Markayas nomen est, ablata: hæc inter deducendum mihi cõmonstrabant, gloriantes has exuuias hostibus suis Markayas detractas. Totus equidem angebar animo, de me similiter agendum suspicans. Ingredientem tabernaculi portam, præcurrit quidam ex custodibus mihi adhibitis, alta voce exclamans: Producimus in conspectum vestrum mancipium Portugallense. Persuasum enim habebant egregium quippiam esse, hostem suum in potestate habere.

Hæc ergo & alia multa blâterans me coram Rege sistit, qui simul cum reliquis in potando erat strenuus, donec ex potione illa simul incalescerent; illi vero toruum me intuentes dicebant: venisti tandem ô hostis noster. quibus refero, Veni quidem, sed animo minime in vos hostili. quo audito & mihi poculum hauriendum præbuerunt.

Pridem iam mihi innotuerat fama Regis huius Konyan Bebe, quod & vir magnus esset, & tyrannus in vorandis humanis carnibus crudelissimus. Videbam autem quem inter illos ex cõiectura Regem esse suspicor, accedo & compello hominem idiomate ipsis familiari, sed verbis satis inconditis, & vtcunque in buccam venerant: Tunc, inquam, es Konyan ille Bebe, & aura adhuc velceris? Viuo ego equidem refert ille. tum laudes illius prædico: nomen tuum, dico, valde celebratur, & magnanimitas tua multum laudis meretur. His auditis, fastu intumescens, assurgit, & in conspectu meo obambulat.

Ex labiis eius pendeat pro more gentis lapis crassus viridis, haud exiguae magnitudinis: ex collo suspenderat monile globulis, è cochleæ marinæ genere quodam confectis, & serie quadam iunctis ad orgyiarum fere sex lōgitudinem, quod mihi indicium fecit, vt inde eum vel ex primoribus aliquem esse conijcerem, vel Regem ipsum.

Rex interea denuo sessum iuit, deinde ex me quærebat, quid hostes sui Tuppin Ikinij & Portugallenses consilii contra ipsum capiât, & cur nam eum
globo

globo bombardico petere in confinio Brickiocæ non sim veritus, rescuerat enim illic me sclopetarium egisse. Responsum fert, me per Portugallenses in eam stationem locatum, & mandato meo munere ac officio perfunctum fuisse. Sed & me Portugallensem dictitabat, adducens testem Gallum illum, quem filii nomine dignabatur: (erat ille, qui supra in colloquium ad me vocatus venerat) cuius me linguam non callere dicebat, & ob id me vere Portugallensem etiam natione esse. Affirmo, me quidem linguæ Gallicæ non perinde peritum, quod diuturna absentia eam dedicerim. Sed se quinque iam cepisse & deuorasse Portugallenses, aiebat, qui similiter falso se Gallos venditarint. Vnde de salute desperans Deo me commendo, omnes enim pariter mihi moriendum esse innuebant. Rex plura percontabatur, de Portugallensibus, quidnam de ipso sentirêt, aut quem virum eum existiment, num & illis formidini terrorive foret. Verum esse aio, quod satis experti sint, qui vir fiet, & quas ipsis clades inferat, verum Propugnaculum Brickiocacense iam validius esse, & munitum firmitus assero: infert ille, eodem ergo modo eos, quo & ego fuerim, per siluas aucupandos esse. Ad hæc præmoneo ipsum: Hostes tui, dicens, Tuppin Ikinlij 25. scaphas expediunt, quibus propediem te aggredientur (quod euentus paulo post probauit. Illo sciscitante reliqui auscultant, & vt rem expediam, multa quæritans, multa iactitans de variis gloriabatur, præsertim quot iam ex Portugallensibus, & reliquis hostibus fudisset.

Potus interea eius tugurii exhaustus fuit, quare ad aliud procedunt, vbi similiter quod biberent in promptu erat: vnde finis colloquio nostro impositus est.

Tugurium ingressi, variis me scommatibus & ludibriis denuo proscindunt. Regius in eo filius tribus nexibus alternatis crura mihi religauerat: & ita constitutum plano pede per solum insultare cogebat: illi risu dissolui, dicentes, Ecce subsultantem nostram hanc escam. Compello herum meum, qui me adduxerat, & num eo in loco mihi moriendum sciscitor: negatis quidem, sed hos tamen ritus de more institui cum mancipiis exoticis dicebat.

His actis vincula laxarunt, & circumfusi membra mea petulanter contrectant, hic capitis cutem, alter femoris carnem sibi destinando.

Nec hæc fatis, cantantem quoque me audire volebant, canto, quos solitus, hymnos pro tempore sacros: eos vt interpretarer hortantur; ego me laudes Deo meo concinuisse aio; illi Deum meum impurum conuitiantur, quod illorum lingua Teuire sonat. Ægerrime profecto hoc ferens, animo meo immensam Dei indulgentiam in hos reputabam.

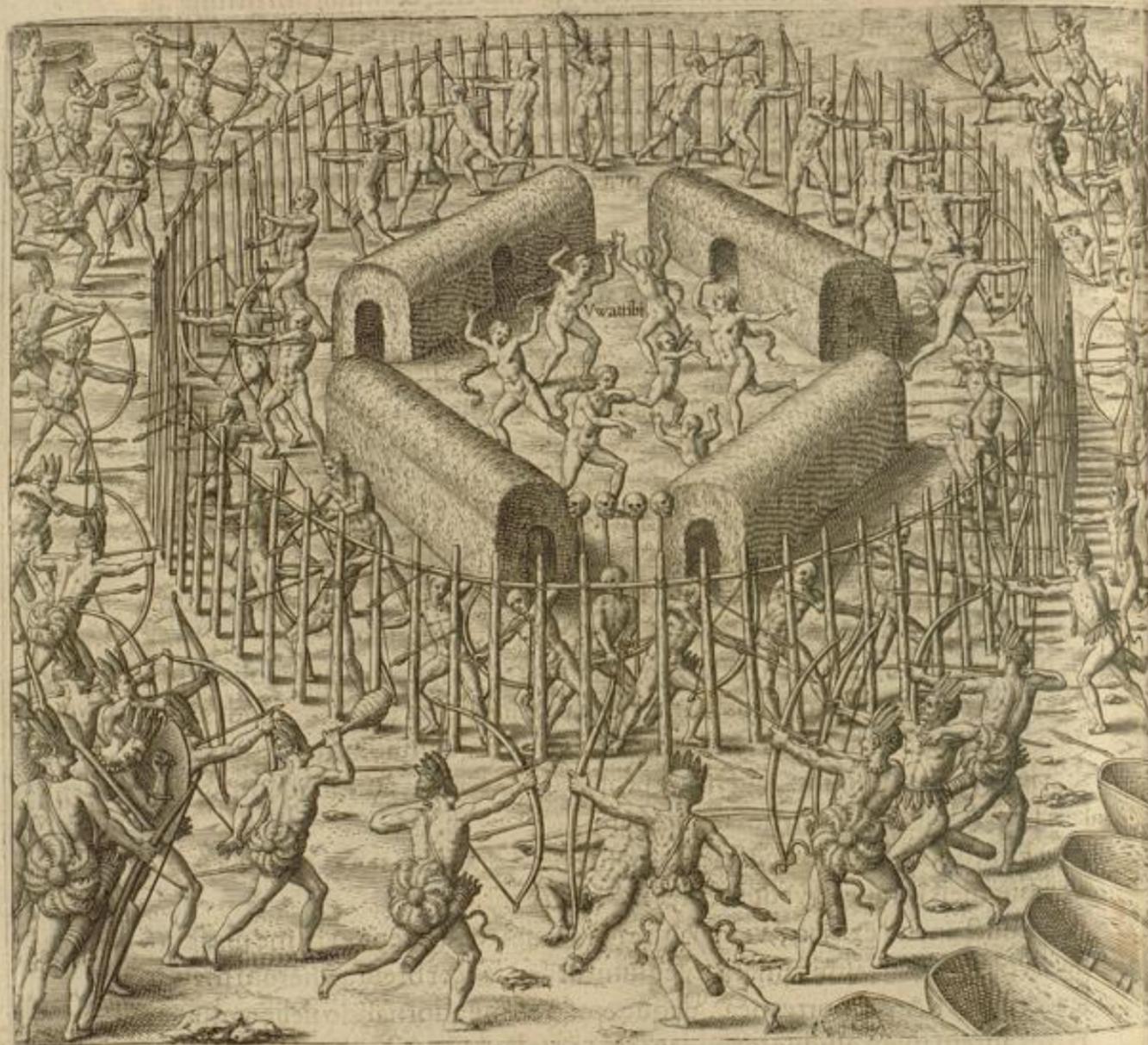
Finito eo per vicum spectaculo, postridie REX KONYAN BEBE custodiis meis iniungit, vt diligenter me obseruent.

Eductum ita ex vico, vt in pagum Vwattibi reducerent, vbi me maclandum volebant, sarcasmis amaris insequuntur, videlicet breui ad herum meum se accessuros, & de morte mea, deque epulo ex me adornando deliberaturos. Herus autem meus assidue formidantem consolatur, nondum imminere mortem dicens, iubetque animo esse æquiore.

CAPVT XXIX.

Tuppin Jkinsij, de quibus Regem premonueram, pagum in quo diuertebam oppugnant, & tabernaculum, in quo morabar, diripere aggrediuntur.

Interea

Interea 25. scaphis aduecti Tuppin Ikinsij, hostes huius nationis & cum Portugallensibus confœderati (quos supra antequam reducebar, dixi expeditionem in hanc oram adornare) summo diluculo pagum, in quo detinebar, hostiliter adoriuntur, & ad casas nostras diripiendas accelerant: volant iam vtrinque tela, illi in tectis trepidabant, & mulieres se in pedes conijcere decreuerant.

Tum eos his verbis aggredior: Vos quidem me hostem vestrum creditis, suppeditate iam nunc arcum mihi atque sagittas, & laxate vincula, & me tuguriorum vestrorum protectorem modo strenuum experiemini. Illi arma expediunt, ego exhortando, inclamando, & tela dispergendo quibuscunque modis poteram, illorum ritus & mores imitabar egregie. Hortor vt forti & præsentis animo hostium impetum sustineant, nihil imminere periculi. Sed nihilominus paratus eram crates seu cancellos obtentos perumpere, & ad hostes transire, quibus satis iam ante innotueram, & quod ibi detinerer eos non latebat, sed nimis diligenter obseruabar.

Videntes ergo Tuppin Ikinsij conatus suos irritos, & se spe frustratos, cymbas repetunt, & abeunt. Pulsis & fugatis hostibus, ego pristinae reddor custodiae.

in

Interea

C A P V T X X X.

*Primores populi ad Luuam vesperi conuentus
agunt.*

Odem quo hostes depulsi erant die, sub vesperam Luna exorta, in arcem intra tuguria patentem, conueniunt, deliberant, & tempus decernunt, quo me solenniter mactent, ipsum quoque in medio statuunt, & deluso multa minantur atrociam. Cōtristabar & lunam fixis oculis intuens, Deum ex animo rogabam, vt finem tandem beatum malorum horum omnium largiatur. Interrogant illi me, vt quid Lunam tam intente suspiciam: respondeo, apparet in ea manifeste, quod admodum ira commota sit, (figura enim quæ in orbe Lunæ cernitur, aspectu tam formidabilis mihi videbatur, vt DEO simul & omnibus creaturis me infensum crederem) Regulus Ieppipo Wasu, qui comitia de capite meo instituerat, rogat cuiam Luna indignaretur. Tuā, inquam, habitationem respicit, ob quod responsum verbis me asperis obiurgat. Ego vt effata alio detorquerem: Non equidem tibi indignari existimo, sed Caryos illud seruile genus (sunt enim & ipsi Barbarorum quædam natio) toruo & concitato vultu intuetur. Sic esto, inquit ille, & omnino eos pessime perdat.

C A P.

CAPVT XXXI.

Tuppin Ikinsij pagum Mambukaben in transitu igne deuastant.

Postero die nūciatur nobis de pago Mambukabe, quem Tuppin Ikinsij in transitu oppugnarint, & incolis fuga elapsis, vno duntaxat relicto puero, quem abripuerunt, ædificia illorum incensa destruxerint. Ieppipo Wasu penes quem omne ius mei erat, quique me inclementissime tractabat, eo proficiscitur, vt amicis & confæderatis, in restaurandis tuguriis subueniret, adiungit sibi plerosque omnes, quos domi habebat consanguineos, & simul proponit lutum figulinum, & farinam radicum in solennitatem ex me instituendam inde aduehere. Discedens diligenter me commendat Ipperu Wasu, cui dono me miserat (abfuturos enim se vltra quindecim dies) & quæ festo celebrando opus erant, conquireret.

CAP.

CAPVT XXXII.

Navis ex S. Vincentij insula aduentans, de statu meo sciscitatur, sed responsum frigidum refert.

Interea

Interea ex Brickioca Lusitanorum nauis appellit, ea in vicinia anchoram iacit, atque aduentum tormento disploso indicat, quo Barbari audito in colloquium aduentarent. Illi animaduersa naue, hisce me alloquuntur: Adfunt amici tui Portugallenses exploratum forsan, num superstes adhuc sis, & precio te redempturi. Respondeo, fratrem forsan meum adesse: facile enim mihi persuadebam, si qua Portugallensium naues isthac praterirent, eas quo in statu viuerem quaesituras. Ne vero Barbari me Portugallensem suspicarentur, pretebendam fratrem meum inter Portugallenses versari, natione similiter Gallum, quem aduenisse fingebam. Illi autem me non alium nisi vere Portugallensem semper credebant. Ad nauem ergo in colloquium aduecti, quid de me fieret interrogantur, sed responsum adeo frigidum reddunt, vt ulterius nihil ex ipsis quaesitum sit. Nauis discedit, persuasum forsan habens, me iam pridem e medio sublatum. Quis mihi tunc animus talia cernenti fuerit, Deum testem habeo. Barbari autem mutuo sibi gratulantes, inuicem dicebant, hic ipse est quem volumus, quemque habemus:

naues in eius gratiam missae exploratum
veniunt.

H

Interea

CAPVT XXXIII.

Frater Reguli Jeppipo Wasu, expago Mambukabe reuersus, conqueritur de fratre suo, de matre, & reliquis simul omnibus agrotantibus, petit vt cum Deo meo agam, quo valetudini restituantur.

Vm indies aduentum eorum, qui necessaria in mei immolationem conquistum profecti erant, anxie expecto; exaudio interea eiulatum in absentis Reguli tugurio. Trepidabam equidem valde eos iam reuersos existimans (Barbarorum enim consuetudine, si vel per quadriduum absens reuertatur, eum cum lachrymis & ploratu præ gaudio excipiunt) Non longo interiecto interuallo accedit ad me, qui indicaret aduenisse fratrem heri mei, nunciâtem reliquos omnes grauitèr decumbere. hoc audito; gaudeo in finem tacite, & Deum aliquid miraculi operaturum confido. Paulo post idem frater Reguli me cõuenit, assidet, & plorans conqueritur fratrem ipsum, matrem, & fratris liberos omnes morbo correptos esse, se autem missum vt diceret, quo apud Deum meum pro salute ipsorum intercederem. Frater meus, inquit ille, plane sibi persuasum habet, Deum tuum ira in ipsum suosque admodum commotum esse. Omnino vobis, inquam, Deus irascitur, qui me hominem vobis amicum deuorare instituitis, in quem finem etiam profectionem in Mambukaben suscepistis, vt istic necessaria comparetis. Adhæc me Portugalensem dicitatis, cum nihil minus sim. Iubeo autè ad fratrem abeat, & illi nunciet, vt reuertatur ad tugurium suum, vbi cum Deo acturus sim, vt plane conualescat. Respondet ille, viribus eum adeo prostratis esse, vt mutando loco non sufficiat, se tamen esse eius fiducia, & satis ex antea actis perspexisse, si precibus saltem cum Deo agam, aut animo in ipsos essem beneuolo, valetudini pristina restitutū iri. Affirmo, tantum illi virium superesse, vt ad domum suam redeat, istic salutem plene recuperaturum. Hoc accepto responso regreditur in pagum Mambukaben, qui miliaribus circiter quatuor aberat.

CAP.

CAPVT XXXIIII.

*Jeppipo Wasu Regulus ager cum suis domum
reuertitur.*

H 2

conque-
ro-

immola-
; exaudio
dabam e-
rorum e-
euertatur,
nt) Non
atrem heri
udeo in fi-
post idem
lum, ma-
m vt dice-
e meus, in-
que admo-
me homi-
tionem in
Portugal-
& illi nun-
plane con-
o loco non
si precibus
ini pristinae
am redeat,
editur

CAP.

Iebus aliquot elapsis, domum reuertuntur omnes ægri: sistor coram Ieppipo Wasu vocatus, is enarrat, vt omnes valetudinem amiserint, cuius rei præsciis fuerim: se enim recordari verba mea, qui Lunam irasci suis ædibus prædixerim. Audito hoc eius sermone, ipse mecum reputo, plane nutu diuino factum esse, quod de Luna sub vesperam illam vaticinatus fuerim. Lætabar admodum, & Deum hoc ipso die manifesto numine mihi præsto esse agnoscebam. Annuo ergo, & aio, omne hoc malum ex eo esse, quod me, cum hostis non sim, nihilominus deuorare velit. Ille fidem facit me saluum posthac & tutum fore, efficerem modo vt valetudini reddatur. Hærebam dubius quid prius facerem. cogitabam enim, si conualuerit, æque mihi pereundum erit, si morietur, dicent ceteri, Occidamus hunc, priusquam nobis plus mali ab eo immineat. & hi quidem sermones inter ipsos iam tum spargebatur. Quapropter Deo rem omnem committo. Ieppipo instat apud me precibus, vt ipsis in hoc discrimine præsto esse velim: circumibam, & manus in capita eorum imponebam, quando quidem ita fieri ipsi à me flagitabant, sed Deo visum erat aliter: illi animas paulatim efflant. Infans primum expirat, dehinc mater eius mulier admodum decrepita: hæc occupata fuerat in parandis vasis fictilibus ad potiones coquendas necessariis, quando epulum ex me institueretur. Aliquot dierum interuallo post frater illius decedit, & infans alius; mox frater item alius, is nimirum, qui primus nunciarat, illos ægros esse. Ieppipo videns liberos, & matrem cum fratribus iam mortuos, de sua & coniugis salute admodum sollicitus, orat me vt Deum rogem, quo iræ suæ moderaretur, nec odiis vltius tenderet, vitam reliquam ipsi condonet: cōsolor ipsum magnifice, & melius sperare iubeo; saltem ne de me trucidando posthac vbi melius habuerit, in animum inducat. Negat se id facturum, & simul omnibus per tugurium illud serio edicit, ne mihi posthac negotium facebant, neve mortem minitentur. Decubuit is quidem adhuc aliquanto tempore: verum valetudini integrè vna cum coniuge tandem redditus est. Perierant autem circiter octo, sanguine huic Regulo iuncti, præter ceteros, omnes dum viuerent, mihi molestissimi.

CAP.

CAPIT XXXV.

*Duo præterea Reguli ex ceteris tugurijs me adeuntes somnia
visa enarrant, mitius ipse ab illis deinceps
tractor.*

PRærant præterea duo Reguli, alter Vratinge Wafu, alter vero Kenrimakui nomine. Vratinge ille Wafu in somnis viderat, me coram ipso comparentem mortem ipsi prædicere: is summo mane me accedit, & somnium recitat. Ego melius ipsum sentire iubeo, & si in meam internecionem non consentiat, nec reliquos consilio iuuet, ipsum euasurum incolumem dico: protestatur ergo se nec consilia sua conferre, nec damni mihi quicquam inferre in animum inducturum, maxime cum videat eos, qui me cepissent, se continere: aut si utique immoler, se tamen ab esu carniū mearum abstinere decreuisse.

Viderat & alter Kenrimakui somnium, ex quo admodum cōsternebatur. aduocat me in tugurium suum, & conqueritur, quod Portugallensem aliquādo à se captum, & occisum, tam auide manducasset, ut ex eo etiam nunc pectoris angustia laboraret, proinde posthac illorum carnes se non appetiturum. Nunc vero somnium adeo horrendum de me illi apparuisse, ut sibi mortem inde præfagiat. Hortor ego eum, ut sibi nihil inde metuat, modo ne carnibus humanis posthac vescatur.

Vetulae præterea mulierculæ, quæ passim per tuguria minis, vellicationibus & plagis me plurimum diuexarant, iam me Scheraeire vocant, quod idē sonat ac si dicas, mi fili esto salutis meæ propitius. Namque quod de modis tam indignis tractauimus, factum id fuit à nobis persuasis te Portugallensem fuisse: illud enim genus hominum extreme odimus. Nam & nos Portugallenses iam aliquot absumpsimus, nec tamen illorum Deum adeo irritauimus. Hinc vero nobis iam liquido constat, te non esse Lusitanum.

Inter illos ergo aliquandiu versor, incertos vtrum Gallus an Lusitanus essem: barbam enim rubere mihi instar Galli dicebant, vifos autem sibi Portugallenses, barbas plerunque nigras alere.

Incusso hoc illis terrore, & hero meo iam conualescente, conticebant reliqui de esca ex me sibi paranda: Interim nihilo secius custodibus adhibitis obseruor, nec libere inter illos vagari etiam dum mihi concedebatur.

CAPIT XXXVI.

Gallus, qui me Barbaris manducandum prodiderat, reuersus rogatur, ut me sibi adiuncto abitum paret: verum neuter herus permisit.

Allus Karwattuware, postquam, ut supra monui, Barbaris comitantibus, à me discessisset, & colligendis mercibus in ea regione natis, utpote piperi, & cuidam plumarum generi, ab auiibus apud illos etiam vulgaribus vullis, varia iam loca peragrasset, illi transeundum erat in reditu per pagum mansionis meæ, si loca maritima Mungu Wappe & Iterro enne vocata, vbi naues appellere solent petere destinaret. Is digrediens primo non aliter colligere poterat, quam quod me deuoraturi essent, ut præceperat, & quia diutius iam abfuisset, plane me deuoratum esse existimabat. Is reuersus in tugurium meum, alloquitur me vinculis solutis libere incedentem, lingua barbara, & quid adhuc in viuis super sum rogitat: annuo, & id Deo acceptum ferre me dico. Quoniam vero à Barbaris intellexisset, ut facile colligere poteram, quid interea temporis acciderit, seorsim eum auoco, ne colloquium nostri Barbari obseruarent, & in hanc sententiam compello. Vides o amice, inquam, quod ex diuina gratia super sum, nec sum ex Portugallia oriundus, sed Germanus natione, cum Hispanis autem naufragium passus ad Portugallenses euaserim: propterea Barbaros ea de re plenius edoce, quod videlicet ex confœderatis Gallorum amicis originem traham, & ad nauium stationem, quâ petis, me adiuncto proficiscere; metuebam enim (nisi hoc diceret) mendacii me insimulatos, & tandem, cum ira corriperentur, me necaturos. Adhæc lingua ipsum Barbaris familiari obtestor, ut ingenue pronunciet, quid sentierit, num animum Christianæ charitatis igniculo delibutum habuerit, siue futuræ vitæ memoriam recoluerit, quod cædis meæ autorem se & reum fieri non fuerit veritus. Ille respiciens respondit sibi non aliter persuasum, quam me Lusitanum esse, qui adeo crudeles sint, ut si quos Gallorum in Brasiliana prouincia obseruent, illico suspendio eos afficiant. & res se non aliter quidem habet. Adhæc tempore hoc in loco esse inseruiendum, ac multa ferenda ac facienda in Barbarorum gratiam, quorum sententiæ & consuetudini tractandis hostibus suis, æquum sit acquiescere, quandoquidem illi forent Portugallensium hostes infensissimi.

Tantum ergo preces meæ valuerunt, ut me Barbaris excusaret, qui principio ab ipso non agnotus fuerim, & Alemannum natione Gallis amica esse diceret

ceret, cupere etiam me sibi comitem ad nauium stationem habere. sed ab heris meis responsum, non me dimissum iri, nisi pater meus aut fratres ipsimet adueniant cum naue instructa ex securibus, speculis, cultris, pectinibus & forficibus, quibus redimere me filium suum velint: esse enim me modo seruū ipsorum & mancipium, siquidem in hostium territorio per ipsos captus sim.

His perceptis, satis, inquit, assequeris, quod te non dimittent: obsecro itaq; hominem, vt curet me prima classe auocari, & in Galliam deportari: ille data fide, hoc se curaturum recipit, & Barbaris, vt mei rationem habeant, & saluti cōsulant, hortatur, affuturos enim propediem cōsanguineos meos, & magno me redempturos: quibus finitis ad iter ille accingitur. Post abitum Galli istius querebat ex heris meis alter, Alkindar Miri, quidnam ab Karwattuware Gallo acceperim dono? & nunquid conterraneus meus ille fuerit? annuo fuisse, perguit animo concitato, vt quid ergo cultellum, aut quid eiusmodi tibi non tradidit, quod mihi offerres?

Illi omnes tandem valetudini pristinae redditi, denuo succensent, & animo in me abalienato murmurant; Gallos simul & Portugallenses eiusdem farinae esse dicentes.

baris co-
in ea re-
meri, ab a-
oca pera-
anitionis
e vocata,
aliter col-
quia diu-
ugurium
, & quid
me dico.
uid inter-
ari obser-
d ex diui-
natione,
propter-
Gallorum
nēto pro-
ros, & tā-
baris fa-
Christia-
iam reco-
Ille resipi-
qui adeo
, illico fu-
pori hoc in
n gratiam,
acquiesce-

qui princi-
nica esse di-
ceret

CAPVT XXXVII.

*Manducant captiuum quoddam mancipium, & me specta-
tum illud sibi adiungunt.*

Liquot diebus post, captiuum quendam, quem habebat epulandum, apparant, in pago Tickquarippe, ad sex miliaria ab eo loco, vbi captiuus detinebar, dissito: qui ex nostro tugurio illis epulis interesse cupiebant, me sibi comitem adiungunt. Mancipium esca futurum, natione Markaya erat. Scapha ergo eo vecti sumus.

Vbi tempus potationi destinatum aduenit (mos enim est vt hominem deuoraturi, potionem Kawi appellatam è radicibus conficiant, qua epota, demum victimam cadant) sub vesperam quæ præcedebat diem victimæ, accedo & compello eum: Age tu, inquã, iam probe neci accinctus es? Affirmat subridens, & omnia sic satis parata, ait, præter Mussuranam (ea est retinaculum seu funis deuinciendis captiuis ex Bombace contortus, & digiti crassitudinem excedens) quæ æquo breuior sit, & sex orgyis eam longiorem esse cõueniat, qualis quidem in patria, vt aiebat, sua, multo foret excellentior. Verbis eiusmodi festiuus ille tanquam sacris aut ludis affuturus animum demulcebat suum.

Habebam forte librum in manibus, lingua Portugallica scriptum, quem Barbari in naui ope Gallorum capta acceperant, mihi que obtulerant. Relinquo captum illum hominem miserum, & librum lego; sed dolens vicem eius, reuertor paulo post ad eum denuo, (est enim natio ea Markayas amicitia fœdere Lusitanis iuncta) & his verbis consolor eum: O amice, ne putes me tui vorandi causa huc aduentasse, sum enim perinde captiuus ac tu: sed heri mei huc me perduxerunt. Tum ille, Satis, inquit, mihi constat, vos humana carne non vesci.

Addo etiam animum illi, quia carnem duntaxat eius deuoratum iri, animam vero aliõ (quo nimirum & nostræ solent, vbi gaudia infinita regnent) commigraturam. Quarit ille, num vera commemorem? omnino affirmo: sed Deum se oculis, ait, nunquam vidisse: at in futura vita id contingere respondeo, & finem colloqui faciens digredior.

Oboritur sequente nocte tanta tempestas, ventique tanto impetu cõsurgunt, vt tecta ædificiorum partim diruerent.

Barbari

Barbari indignari, atque sua lingua dicere: Apo Meiren geuppauoy wittu Wafu Immou, hoc est, Scelestus ille homo diuinator hos ventos causatur. Vidimus eum heri pelles tonitruum reuoluere (hac periphrasi librum à me inspectum describebant) quoniam victima sit ex amicis Lusitanorum, ut eo pacto tempestatibus coortis festiuitas impediatur. Verum ego Deo supplicans his verbis precabar: Domine, fuisti hactenus protector meus, ne subtrahe manum tuam, quoniam fremebunda Barbarorum turba in me consurgit ferociter.

Sol mane sereno caelo procedit, illi potiones suas animo pacato pro more euacuarunt. Redeo ad mancipium caedi destinatum, & Deum in praeterita ventorum procella animum eius ablatum venisse significo. Postridie eius diei caesus ille & deuoratus fuit.

Quos vero ritus inter haec sacra obseruari mos sit, lector beneuolus in secundo libro, capite 29. requireret.

I

sta-

ebat epu-
aria ab eo
gurio illis
unt. Man-
na ergo eo

hominem
epota, de-
æ, accedo
subridens,
n seu funis
excedens)
lis quidem
festiuis ille

um, quem
at. Relin-
vicem eius,
nicitiaæ fœ-
utes me tui
ed heri mei
mana carne

m iri, ani-
a regnent)
ffirmo: sed
respondeo,

petu cõsur-

Barbari

CAPVT XXXVIII.

*Deijs quæ acciderunt in reditu post comestum illud
mancipium.*

Peracta

Peracta ea solennitate, habitationes nostras repetimus: herus meus portionem assæ carnis in reditum assumpserat. Triduum autem in itinere, quod aliàs vnus diei erat, insumpsimus. Ventus enim vehemens nobis aduersabatur, & pluuia erant continuæ. Sub noctem primi diei cum tuguriola in siluis parabamus, instabant Barbari, vt efficerem, quo tempestate dissipata cæli serenitas effulgeret. Erat puer inter nos, qui carnes ossi ex epulis reseruato adhuc inhærentes dentibus rodebat, quod cernens, iubeo illud proiicere. Ille autem & simul reliqui fremebūdi respondent, has esse lauticias ipsorum.

Iam quartam miliaris partem duntaxat domo aberamus, sed ob ventos aduersos, & fluctus æstuanes vltius tendere non licebat. Scapham ergo subducimus, postridie domum in ea reuersuri, si æstus maris placaretur: sed tempestas nihil remiserat. Conuenitur de itinere pedibus ingrediendo, & scapham pulsibus nubibus reducendo.

Dum itineri paramur, quisque quod in promptu erat comedunt. Puer, quem supra dixi, os suum rodebat gnauiter, donec probe rosum tandem proijceret. Illo proiecto, pedibus iter facimus, cælum renitescit. Videtis iam nunc, aio, nunquid illuferim vobis, cum Deum iratum dicerem, ob puerum, humanū os illud rodentem? illi respondent, nihil futurum fuisse periculi, dummodo me in scio comedisset.

Vt in tugurium redii, interrogat me alter eorum, in cuius potestate eram, Alkindar nomine, nūquid vidissem, quid in hostes suos statuerent? vidisse quidē aio, sed epulas illas multo crudeliores, quam mortem ipsam me existimare: Ita est, inquit, & hunc morem in ipsis etiam Portugallensibus obseruamus.

Erat Alkindar ille mihi admodum infestus, atque optasset, vt cui dono me dederat, me occideret. Nam Ipperu Wasu, vt dictum est, eidem donauerat mancipium, cædendum, vt maiorem nominis gloriam ex eo cæso sibi adquireret. Alkindar contra se primum quemcunque cepisset, illi donaturum promiserat. Quod pactum cum in me non exsoluere ipsi liceret, nihilominus grata ipsi cædes mea fuisset: sed obstabat frater, qui sibi plura infortunia inde metuebat.

Insuper, priusquam ad festiuitatem epularum superius institutam cum reliquis proficisceretur, denuo mortem minitatus mihi erat Alkindar.

In absentia mea tantopere ex oculis laborare occæperat, vt decumbere cogeretur, ad tempus plane cæcutiens. Vrget ergo me assidue, vt cum Deo agam de oculorum suorum valetudine. Adsentior, sed ea lege, ne post-

hac iterum in me irriteretur: quod vbi promississet, visum
paucis diebus præteritis recuperat.

CAPVT XXXIX.

*Alia denuo nauis à Lusitanis ad statum meum explo-
randum mittitur.*

Mensem

Ensem iam quintum inter miseras hæc vitam ægerrime traheram, cum denuo alia nauis ex Insula S. Vincentii aduentabat. Lusitani enim etiam hostium suorum fines, probe tamen instructi ingredi solent negotiationis ergo, permutantes cultros & falces messorias pro farina Mandiocæ, quæ apud Incolas illas abunde quibusdam locis asseruatur. Hac maxime indigent Lusitani, qui mancipiis abundant, quorum opera ad coquendum saccharum vtuntur, vt ea sustentare possint.

Moris autem est, dum qui in nauibus sunt, negotiationem cum Barbaris exercet, vt vnus atque alter ex Barbaris in scapha ad eos accedant, & merces suas quam possunt ocys offerat, reposcentes vicissim, quæ sibi maxime vsui videtur, quæ à Lusitanis accepta expedite auferunt. Interim dum duo isti in contrahendo occupantur, alia adhuc scaphæ Barbaris refertæ è longinquo hos obseruant, donec se expediant, quo factò Barbari sparsis iaculis sæpius acriter cum Lusitanis ex scaphis præliantur, & tum demum reuertuntur domum.

Nauis, quam supra diximus, tormentum bellicum in aduentus sui indicium explodit: Barbari scaphis appropinquant, ex quibus an adhuc ego supersum quærunt. his affirmantibus, vt in conspectum venire petunt: esse enim cistam penes se mercibus plenam, à fratre meo etiam Gallo, qui ea in naui simul aduectus sit, mihi apportatam.

Erat autem in nauis inter Portugallenses quidam natione Gallus, Claudius Mirandus nomine, quo antehac familiariter vsus fueram: eum ego fratrem meum dictitabam, & cum illis quæsitum me aduentasse, vtpote qui in proxima nauigatione quoque iam ante adfuisset.

Reuersis itaque & referentibus mihi fratrem meum cum cista mercibus referta denuo aduentasse, & conspectum meum expetere, peto vt à lóge me ad nauem vehant, vt in fratris colloquium venirem. Portugallenses nostram linguam non assequi posse. Illi quoque me iniuncturum dico, vt reuersus domum, patrem hortetur, quo naue probe instructa, variis mercibus me redemptum veniat. Illi quidem contenti erant, sed verebantur, ne nostrum colloquium etiam Portugallenses assequerentur, quandoquidem graue bellum ad mensem Augustum proximum in oras Brickiocacenses apparabant, & quod omnium illorum consiliorum particeps essem, metuebant ne quid ipsis proderem. Sed constanter affirmantem Portugallenses nostræ linguæ plane ignaros, intra lapidis iactum me ad nauem aduectant, nudum plane, vti semper inter ipsos versabar.

Aduectus saluto eos, & vt vnus quispiam ipsorum solus mecum colloquium instituat, hortor, nec non nisi me Gallum profiteatur. Incipit quidam Ioannes Sanches Cantaber, mihi familiarissime notus, his verbis: Tui gratia, ô frater optatissime, aduenimus, dubii de incolumitate tua, quandoquidem prior nauis in hoc missa, plane nihil de te nobis relatum affirmare poterat.

Bras cupas Capitaneus, qui in Sancto est, nobis iniunxit, vt si te superstitem videremus, de redimendo te actionem instituamus, sin hac non procedat, vt quosdam ex hostibus capiamus, quorum permutatione te recuperare liceat.

Mensem

Respondeo, Deum hoc officii recompensaturum, me quidem in extremo versari periculo, nec scire quid de me posthac statuere velint, & nisi Deus tam clementer auertisset, iam dudum ipsorum esca fuisset; de redimendo me ne cogitent, saltem constanter me natione Gallum dicant, & hamos ac cultros propter Deum mihi communicent. Offerunt illi prompte quod rogabam: & Barbarorum quidam scapha ad nauem aduectus merces oblatas excipit.

Animaduertens autem non ulterius mihi per Barbaros colloquium concedi, pramoneo Portugallenses de bello, quod deuo contra Brickiocabenses magno apparatu adornent, ad quæ & illi similia respondent: nihilo segnius enim etiam suos Barbaros idem moliri, qui recta ad pagum, in quo ego detinear, deuastatum venturi sint, proinde iubent esse animo forti, Deum omnia in melius dispositurum, me ipsum satis intelligere, modo nihil cum fructu posse confici, ad quæ talibus respondeo: cum hæc peccatorum meorum culpa sit, satius esse in hac vita eam, quam in futura luere. Intercedant & ipsi pro me apud Deum, ut liberum ex his malis me pro sua clementia eripere dignetur. Hisce colloquium abrumpens, licet illi protrahere cuperent, valedico illis, siquidem Barbari domum me abducentes id verabant.

Cultellos autem & hamos ipsis trado, quæ à fratre meo Gallo me accepisse affirmo. Querunt ex me, quidnam frater meus tam longo sermone sibi voluerit, & quid ego responderim? dico, fratri me iniunxisse, ut à Portugallensibus aufugiat, ac patriam repetat, vbi nauem mercibus oneret, quibus me redimat, quoniam vos viros probos experior, qui me satis humaniter tractetis, quæ pro beneficio gratiâ allata naue vobis relaturus sim. Hac ratione omnia, quæ ipsis arridebant loquendo, mihi deliniendi erant, idque maximopere ipsis gratum erat.

Hinc se vltro inuicem compellantes, dicebant: Retura Gallus est æstimandus, eaque de causa clementius deinceps cum eo erit agendum. Sic ergo tempus inter illos terens, frequenter nauem propediem affore inculcabam, tractent modo me interim humanius. Siluas ergo libere cum illis frequentabam, tum si quid conficiendum erat, & ego in partem laboris simul adhibebam.

CAP.

CAPVT XL.

Mancipium quoddam me apud Barbaros frequenter calumniabatur, optans, ut ab illis deuoratus perirem: vice autem versa id ipsum casum, me presente, voratur.

CAP.

Gebat inter illos mancipium natione Carios, qui & ipsi inimicitias agunt cum Barbaris, quibus Lusitani amicis vtuntur. Aufugerat autem iste à Lusitanis, in quorum potestate fuerat, & ad hos se receperat. Nec vero ad se confugientes occidunt, nisi quid magni designarint, sed pro seruis habentes, illorum opera atque ministerio vtuntur.

Carios ille iam per triennium inter Tuppin Imbas vitam traduxerat, affirmabat nihilominus impudentissime, quod me inter Portugallenses vidisset aliquoties globis petentem Tuppin Imbas, quando militatum eò aduentassent.

Lusitani ante annos aliquot traiecerant globo quendam ex Regulis Tuppin Imbarum: id per me factum ille mentiebatur, & vndiquaque calumniandi occasionem captabat, vt me occiderent: esse enim me ex ipsorum insensissimis hostibus, seque testem horum oculatum asserbat, cum tamen omnia malitiose essent conficta. Nam ille iam triennium inter istos vixerat, ego vero vix anno elapso in S. Vincētiū insulam delatus fueram, vnde iste aufugerat. Deum itaque assidue rogabam, vt ab improbo hoc calumniatore me defenderet.

Accidit ergo præter spem anno 1554. Mense sexto, ex quo in potestate horum fueram, vt Carios iste grauiter ægrotaret. Rogat me ipsius herus, vt illi consulam, & ægrotanti subueniam, quo feras nobis venaretur in vitæ subsidiū, quippe qui me participem quoque prædæ faciat, quotiescunque cepisset quippiam: Sin de salute ipsius desperem, alteri cuidam amico dono daturum, qui eade eius nomen sibi illustret. decubuerat autem iam dies circiter decem.

Vtuntur in curandis morbis dente, ex ore animalis, cui Backe nomen est, desumpto: illum solerter acuunt, illoque cutem, vbi sanguis molestus est, incidunt, ex qua sectione sanguis profluens imminuitur, quod perinde est atque si apud nos quispiam cucurbitulis seu scarificatione vtatur.

Ego arrepto dente conabar illi venam brachii dextri, quæ media est, siue hepaticam, incidere; sed instrumētum hebetius erat, quam vt penetrare posset. circumsiscebant autem me plurimi: deserentem ergo ægrum desperatum, rogitant, num valetudini restitui queat? Dico, me nihil profecisse, nec sanguinem more debito potuisse elicere, ipsos quoque præsentem hoc obseruasse. Ergo actum est, vt videmus de eo, inquit, proinde occidamus eum, priusquā moriatur. Interdico id illis, quod forsan pristinae valetudini restitui posset. Sed incassum resisto illorum conatibus. Protrahitur in proscenium tugurii Vratinge Wafu, duo nutantem sustentant: Vires enim adeo prostratae erant, vt nec subsisteret, nec quid de se fieret animaduerneret. Accedit cui dono oblatus erat, & clauam tanto impetu occipiti impingit, vt cerebrum dispergeretur. Hoc pera-

decorticationem, post in æquales partes sectum distribuit pro more inter reliquos comedendum, excepto capite & intestinis, à quibus abhorrebant, quod morbosus fuisset.

Dum per tuguria obambulo, & hic crura, istic brachia, alibi segmina lumborum supra prunas torrerem video, simul illis hæc commemoro: Carios ille, inquietus, dum viueret, studio me apud vos assidue calumniatus fuit, dictitans me ex amicis vestris quosdam globis peremisse, dum inter Portugallenses egerim, quod mendacium sane impudentissimum fuit: nam me nunquam istic conspexit. Omnibus autem vobis abunde constat, & notorium, quod iam annos aliquot vobiscum iste transegerit, valetudine vsus satis commoda. Is mendacio suo Deum meum irritauit, qui ipsi morbum immisit, & vt cæsus à vobis comederetur, animos vestros incitauit. Hoc exemplum Deus in omnes peruersos statuet, qui mihi molesti extiterunt, aut in posterum negocium facessent. Hæc audientes multi ex ipsis consternebantur. Ego vero Deo omnipotenti grates immensas agebam, qui in omnibus se tam præsto, tamque propitium mihi exhiberet.

Hæc scribens beneuolum lectorem obtestor, vt attendat meæ narrationi: nec enim hæc quod animus nouis delectetur, in lucem protuli, sed vt mirabilia Dei, & beneficia in me collata palam confitear, quod quicquid huius laboris est, subire non grauatus fui.

Interea tempus militiæ appropinquabat, cui sese tribus iam mensibus præparant, & sperabam fore, vt domi me cum mulieribus relinquerent: quod si fecissent, ego fuga in illorum absentia elabi decreueram.

K

CAPVT XLI.

*Appellit nauis Gallica: qui inerant, redimunt à Barbaris Gos-
sippium, & lignum Brasilicum. huic ego me commit-
tere optabam, sed Deus non per-
mifit.*

Octiduo

Criduo circiter ante, quam domo egredi militatum decreuissent, nauis quaedam ex Gallia aduenerat, & ingressa erat Portum, Portugallensium lingua Rio de Ienero, Barbaris uero Iteronne uocitatum, ad miliaria octo à mansionem meam distans, ubi Galli plerumque lignum Brasilianum nauibus auhendum conquirunt. Aduentant ergo lintre ad vicum in quo eram, & piper, Cercopithecus & Psittacos à Barbaris commutatione accipiunt. Quidam è nauis in terram descendit, Iacobus nomine, qui Barbarum idioma callebat, is contrahebat cum ipsis. Ego precibus apud illum insto, ut me in nauem suscipiat; sed heri mei abnuebant: nec enim me nisi magno redemptum dimittere statuerant. Ego cum illis, ut ipsi me ad nauem comitentur, ubi mercium abunde ab amicis meis accepturi sint; negant se facturos: nec enim hoc esse, qui uere mihi amici sint; siquidem ii qui lintre aduenerant, uel me sic nudum incedentem inter uela aliqua donassent, sed uides, inquit, quod te non admodum curent (id res ipsa docebat.) Ego id in nauis oneraria futurum dico, ubi accesserim: sed illi nauem non tam cito soluturam, sed expeditionem prius conficiendam aiunt, quibus peractis, comitatus ad nauem accedere deberem.

Cymba abitum parante, quæ una nocte ad anchoram hæserat prope vicum nostrum, sic mecum rationes instituo: Si & hæc nauis me relicto discesserit, procul dubio mihi inter hos erit pereundum, qui longe sunt perfidissimi. Hæc ita uolens simul tuguria defero, littus sequor: at illi præsentientes, insequuntur, & præcurrentem occupare contendunt: proximum ego quinque uis repello, & licet me subsequerentur omnes eius uici incolæ, euado tamen, & tranando ad lintrem peruenio, quam ubi conscendere tentabam, repellor à Gallis, uerentibus ne si me inuitis Barbaris suscepissent, contra se illi hostili animo insurgerent. Ergo ripam anxius renatando repeto, & Deo uisum esse diutius me hæc mala tolerare statuo: qui nisi uere fugam tentassem, me ipsum inculassem, & in culpa fuisse credidisset.

Ad terram reuersum cum uident, gratulantur sibi. Salua, inquit, res est, ultro ad nos reuertitur. Ego uero succensens illis: putatis ne tam perfide me au fugiturum, inquam. Accessi ad lintrem, & conterraneos præmonui ut se parent, quo mercibus uobis offerendis instructi sint, quando ex bello reuersi me illis sistetis: probant illi factum, & animo in me placato, tali responso placide acquiescunt.

K 2

CAPVT XLII.

*De expeditione à Barbaris suscepta, cui me socium faciunt,
& de ijs qua in itinere acciderunt.*

Inter

Ntra proximum octiduum congregatæ ad vicum nostrum scaphæ quædam, quæ expeditioni accinctæ erant. Adfuit & supremus ille Konyan Bebe, stipatus suorum caterua, herus meus & me in hoc bellum socium sibi esse vult; ego vt me domi relinquat insto, quod quidem factum fuisset, nisi Konyan Bebe secus sensisset. Volebam utique videri inuitus quasi consentire, ne si me promptum intellexissent, de fuga suspicio illis oboriretur, vbi ad fines hostium ventum esset. Si vero domi me reliquissent, nauem Gallicam requirere, & eam conscendere omnino mecum decreueram. Profectus ergo cum exercitu triginta octo scaphis instructo, quarum singulæ viginti octo milites plus minus vehebant, & erant qui responsa ab idolis suis super hac expeditione quæsierant, alii somniauerant, alii nescio quid ineptiarum pro more consuluerant, vnde animo alacriore, & fiducia pleno expeditionem hanc suscipiebant. Constituerant autem fines Brickiocacenses, vbi me ceperant, rectâ ingredi, & per siluam circa oppidum latitando, obuios quosque corripere, & secum auhere.

Hæc expeditio suscepta circa 14. Augusti diem, Anno 1554. quo tempore genus quoddam piscium, vt supra monui, a lueum maris relinquens, in flumina aquarum dulcium conscendit, vt in illis concipiat. Vocantur autem pisces illi Lusitanis Doynges, Hispanis Lysses, Barbaris vero Bratti & Leitpirakaen. Circa illud tempus, vtrinque fines suos Barbari egressi, armata manu hosce insequuntur, vt captos in victus commoditatem referuent. In profectioe remos leniter ducunt, sed reuertentes quanta possunt contentione eos impellunt.

Interim sperabam fore, vt nobis obuiam procederet ea quoque Barbarorum natio, quæ Portugallensibus confæderata est, quæ similiter in horum fines impressionem facere constituerat, vt supra ex Portugallensibus intellexeram.

Inter nauigandum frequenter ex me sciscitantur, quid mihi de hac expeditione videatur, num aliquos ex hostibus capturi simus? Ego ne crabrones irritarem, affirmo ita fore, & hostes obuiam nobis processuros prænuncio. Pernoctabamus tum forte in loco, cui idem cum vico, in quo commorabar, nomen erat Vwattabi. Illic pisces Bratti, qui mediocris Lucii piscis magnitudinem æquant, in magna copia capiebamus. Ventus ea nocte fuit admodum vehemens, super quo illi varia ex me sciscitantur. Respondeo eam ventorum procellam multa hominum cadauera perflare. Namque alia eiusdem nationis caterua lintribus militatum nos præcesserat, aduerso flumine Paraibe in interiora continentis progressa. Forsan ergo, inquiunt, socii & amici nostri iam hostes adorti sunt, & pars illorum procubuerunt, quod post euentus probauit.

Itinere iam vnus diei distantes à loco, in quem expeditionem destinarat, castra disponunt per siluam prope Insulam S. Sebastiani Lusitanis, Barbaris May enbipe dictam. Vespera ingruente, supremus Rex Konyan Bebe per castra incedit, & hanc orationem habet: Iam fines hostium vicini sunt, proinde singuli somnium suum per eam noctem diligenter obseruent, curentque, vt ea sint

Inter

prospera. Finita concione, saltarunt cum idolis suis, in multam noctem; deinde cubitum se contulerunt omnes. Herus meus cubitum iturus, iubet vt & faustum aliquid somniem: ego somnia inania & fallacia, nec me de iis sollicitum esse dico. At tu nihilominus cum Deo tuo agas, inquit, vt hostes frequentes capiamus.

Orto sole primores militiae ad patinam coctis piscibus plenam conueniunt, pisces comedunt, & somnia visa exponunt, quae satis concinna & apposita illis visa. Alii interea choreas cum idolis instituunt. Animus autem erat eo die fines hostium contingere, & ingredi circa locum quendam, Boy Waslu kange nominatum, eo in loco ad vesperam vsque commoraturi.

Deferentes mane locum May-enbipe, denuo sciscitantur quid sentiam: tum ego in euentum pronuncio hostes prope Boy Waslu kange affuturos, & vt animo sint forti exhortor. Statueram autem vbi illuc ventum esset aufugere, quia locus, vbi ab ipsis captus fueram, tantum sex miliaribus istinc aberat.

Dum

Dum littus legimus, cernimus post insulam quandam scaphas nobis aduersum procedere. Nostri acclamant: En hostes nostros Tuppin Ikinsios. scaphas tamen post rupem abscondere tentant, vt improviso illi in nos inciderent; verum obseruauerant nos Tuppin Ikinsij, ideoque in patriam fuga sibi confulere tentant. Nos ocyssime remis ad 4. horas cōtinuas actis eos insequimur, nec absistimus, donec illos assequuti, manus confereremus. Quinque erant omnino scaphæ, & omnes qui iis vehebantur Brickiocacenses, optime mihi noti. vna illarum sex vehebat Christianos Brasiliانا matre natos, sacro Baptismatis fonte ablutos, inter quos duo fratres, Iacobus & Dominicus de Praga, vterque in hostes strenue se gessit, alter quidem sclopeto, alter arcu pugnantes, & soli ad duas horas hostium impetum, in pluribus quam triginta scaphis ipsos oppugnantium fortissime sustinuerunt, donec iaculis omnibus dispersis à Tuppin Imbis obruti caperentur. Pars cæsa quam primum & iaculis transfixa procubuit: Fratres illi duo illæsi quidem perstiterunt, sed duo alii ipsorum sodales cum quibusdam ex Tuppin Ikinsijs, & muliere quadam grauiter vulnerati & abrepti sunt.

C A P V T X L I I I .

*Quomodo captiuos in reditu suo tracta-
rint.*

Ad

AD duo miliaria satis ampla in altum subuecti erant, vbi in manus hostium inciderant. Tuppin Imbæ hac præda potiti, magna contentione & studio cymbas impellunt, vt in eodem loco denuo pernoctarēt, in quo priorem noctem transegerant. Vbi ergo fines May-enbipe contigimus, iam ad uesperascebat, & sol in occasum inclinauerat.

Captiuos quisque suum in domicilium sibi destinatum deducunt: qui vero lethaliter sauciati erant protractos in terram obruncant, & in partes (pro suo more) sectos assant. Inter eos, qui ea nocte tosti sunt, duo erant Christiani; alter Portugallensis, Georgius Ferrero Capitanei filius, quem ex femina Brasiliiana susceperat; alter Hieronymus consanguineus Iacobi de Praga, quem ceperat Barbarus quidam eiusdem, in quo habitabam, domicilii, Parwaa dictus: is noctu assabat Hieronymum inter vnus passus spacium à meo cubili.

Sub eam vesperam, vbi se stratis reliqui composuerant, ingredior tugurium, in qua fratres illi duo asseruabantur, vt cum iis conferrem sermones: amici enim mei non vulgares ante meam captiuitatem fuerāt in Brickioca. Quæ- runt illi ex me, num & ipsi esca Barbaris futuri sint? respondeo, id penes Deum esse conditorem, & filium eius Dominum nostrum Iesum Christum, qui pro peccatis nostris crucifixus sit, & in cuius nomine cum ipso simul in mortem baptisati simus: illi nos fidere decere, qui me hucusque inter infideles clementissime protexerit. Quicquid ergo de nobis ipse in posterum pro sua benignitate statuatur, illi nos acquiescere, æquum esse. Quærebant insuper de Hieronymo suo consanguineo, eum ad prunas positum assari, tum partem etiam de filio Ferreri iam manducari vidisse refero. Hæc audientibus lachrymæ oboriuntur; sed erigebam illos vicissim consolatione, me illis exemplum proponens, qui iam ad menses circiter octo inter hos diuina fauente gratia cōseruatus sim, quā & ipsis, si fiduciam suam in Deum collocent, contingere non impossibile sit. Adde etiam quod ea calamitas me propius tangat, qui ex remotissimis orbis partibus aduenerim, insuetus rituum & ferociæ tam immanis, ipsos verò istuc natos, ac à teneris hisce moribus assuefactos: sed illi me iam ad ea mala adeo obduruisse dicebant, vt negligerem.

Dum hæc cum illis communicabam, Barbari me iubent secedere, & quidnam tam prolixè cum illis egerim rogitant. Miserebat me illorum, moneo itaque, vt euentum omnem Deo committant: ante oculos enim omnibus esse positum, quales & quantæ miseræ in hac lachrymarum valle nobis subinde deuorandæ sint. illi se nunc demum intelligere respondent: proinde cum fataliter morti obnoxii sint, animo hoc æquiore eam oppetere decreuisse, quod me sibi socium adhuc superstitem videant. Talibus tugurium illud desero, & reliqua castrorum tentoria peragrans, visitabam passim omnes captiuos, solus nullo custode inambulans. Et fuisset quidem tum commodissima fugæ occasio, siquidem prope Insulam May-enbipen confederamus, quæ circiter decem miliaria à Brickioca abest, sed propter captiuos Christianos, quorum adhuc quatuor in viuis erant, nihil eiusmodi tentant, sic colligens, si in pedes me con-

L

Ad

ieccero, irritauero Barbaros, & Christianos simul ad vnum omnes interneccioni tradent; atqui forsân omnes diuina clemētia seruati, simul liberabimur: quare apud illos hærere, & consolando subleuare consternatos (quod sedulo & cōstanter à me factum) in animum propono meum. Ego equidem Barbaros habebam admodum beneuolos, quod forte fortuna ipsis vaticinatus essem aduentum hostium, qui cum prædictioni respondisset, certiore me prophetandi spiritu præditum esse, quam Maraka sua prædicabant.

CAP.

CAPVT XLIIII.

Chorea cum hostibus instituta in loco ubi pernoctandum erat.

D Ostridie non longe à finibus patriis, ad præaltum montem, Occarasu vocatum, peruenimus. Illic per noctem castra figunt. Ego tentorium summi Regis Konyan Bebe ingredior, & inquirō quid in Christianos captos statuatur. Respondet ille, in escam sibi futuros, & mihi simul colloquium cum illis interdicat, seque illis valde succensere, quod se hostibus ipsius adiunxissent, cum domi illis hæere licuisset. Moneo eum, ut vita illis condonata, amicis diuendat, sed frustra intercedo, quippe qui illos epulis destinaret.

Rex ille Konyan Bebe ingentem corbem humanis carnibus plenam sibi appositam habebat, & femur mandebat, quod ad os meum admouens, rogat, num liberet manducare. Respondeo, nec bruta quidem animalia vix sese mutuo vorare: quæ ista est immanitas, ut homo hominē deuoret? Ille dentes carni infigans, ait lawarsche: Tygris ego sum, & his fruor delitiis. Tum illum suis relinquens moribus digredior.

Sub vesperam edicit, ut quisque suum captiuum in planitiem prope siluam ad ripas fluminis producat. Illi parètes dicto, in magnum se & amplum circum cogunt, captiuos in medio sistunt, quos simul concinere, & crepitacula cum idolis seu numinibus suis Tammaraka pro more insonare iubent. Cationibus absolutis, capti hæc verba simul omnes ordine magna audacia pronunciant: Nos egressi sumus fines nostros tanquam viri strenui, vos hostes nostros captaturi, & deuoraturi: victoria autem penes vos stetit, & redegistis nos in potestatem vestram, quod equidem parum nos sollicitos habet: viri enim bellicosi & fortes in hostili terra gloriose & viriliter occumbunt. Regio insuper nostra satis ampla est, & viris habitata pugnacibus, qui cædem nostram inultam non sinent. Tum reliqui ad ea respondent: Imo ex nostris iam complures sustulistis, quod nunc in vobis vlciscemur. Finitis his sermonibus, quisque suum in stationem reducit mancipium.

Tertio demum die seq̄ibus nostris redditi domum suam quisque repetit, & simul quos ceperat abducit. Qui pagum Vwattibi, ubi ego commorabar,

incolebant, illi octo Barbaris viuis potiti erant, & tribus illis Christianis, videlicet Iacobo, ipsius fratre, & Antonio, quem herilis filius ceperat. Præterea duos alios Christianos iam allatos domum retulerunt, istic vorandos: vndecim omnino diebus in expeditionem infumpris.

CAP.

CAPVT XLV.

Nauis Gallica nondum abitum parauerat, ad quam me deducere promiserant, ubi ex bello reuersi essent.

Ruerfos rogabam, vt ad Gallorum nauem me abducerent, quoniam & militatum cum ipsis profectus essem, & eos in capiendis hostibus iuuissem, à quibus satis cognorint, me minime Lusitanum esse. Consentiunt, ubi prius tamen respirarint, & se cum Mokaen refecerint, hoc est, carne tosta Christianorum.

CAPVT XLVI.

*Alterum ex tostis Christianis comedunt Georgium Ferrerium,
Capitanei apud Lusitanos filium.*

REgulus Tatamiri directe è regione nostri tugurii habitans, as-
sauerat Ferrerium. Is potiones pro more gentis confici curat,
conueniunt plurimi, compotant, concinunt, & genialiter cõ-
uiuuntur. Põstridie carnem tostam denuo bullitione coquũt,
absumunt. Hieronymi autem caro ad tres septimanas in cala-
tho supra focum mei tugurii pependit, & fumo indurata fuit
fere ad tres septimanas, vt tam arida quam lignum redderetur. Causa dilationis
erat, quod Parwaa, ad quem spectabat, radices pro potionibus in solennia po-
cula conficiendis, conquisitum peregre abierat. Nec enim ante ad nauem me
comitari statuerant, quam Hieronymi carnes solenniter epulati essent. Interea
Gallorum nauis discedit, quæ circiter octo miliaria à nostris mapalibus
abfuerat. Quod nuncium vbi accepi, non mediocriter contri-
stus sum: sed cum Barbari quõtannis ipsorum ad-
uentum se expectare dicerent, perfe-
rendum fuit.

CAP.

CAPVT XLVII.

Prodigium diuinitus factum.

CRUCEM ex transuerso ligno in vestibulo nostri tugurii erexeram, ad hanc prostratus sæpe preces ad Deum fundebam. Edixeram autem Barbaris, ne eam demolirētur, nisi infortunium sibi accersere vellent: illi securi mea verba contemnunt. Forte cum illis piscatum aliquando procedo, femina quædam euulsam crucem viro offert, vt sibi sphaerulas ex cochleis marinis confectas in ligno eius læuigaret, ob commoditatem formæ rotundæ. Ægre id tuli admodum: Interim magni cadunt imbres, & venti aliquot diebus perflant. Accedunt illi me, & rogant, vt à meo Deo pluuiarum finem impetrem, ne plantationem cuius tempus instabat, impedirent. Culpam pluuiarum in illos regero, & coortas ob reuulsum lignum, cui factò Deus meus succenseat, pluuias eas affirmo, quod id signum, vbi colloquia cum Deo instituerem, fuisset. Illis ita à me persuasis, herilis filius in alia erigenda mihi auxilio fuit, circa horam primam pomeridianam. Ea erecta, simul nubes discedunt, & cælum serenum effulget. Illi admiratione suspensi, plane sibi persuadebant, Deum à nutu meo totum pendere.

CAPVT XLVIII.

Dum sub vesperam cum Barbaris piscibus retia tendo, Deus miraculose pluuijs & tempestatibus ad preces meas imperat.

Arwaa qui Hieronymum torruerat, & ex primatibus erat, adiuncto me & alio quodam tertio, piscibus retia tendit. Sub vespertinum crepusculum pluuiæ largæ decidunt, cum ingenti fragore, nec longe à nobis, sic vt eas venti in nos propelleret. Instant apud me socii cum meo Deo agam de auertendis pluuijs, vt piscatio feliciter procedat: non enim me esse ignarum, nullam amplius in mapalibus superesse annonam. His motus Deo ex animo supplico, vt omnipotentiam suam manifestet Barbaris id petentibus, quo sum numen semper mihi propitium, & præsto esse intelligant. Vix preces finieram, ventus propellit ad nos nubes & imbres magno impetu, intra tamen sex passus à loco, in quo constiteramus, persisterunt. Tum Parwaa ad me: nunc manifeste intelligo, quod apud Deum tuum intercesseris pro nobis. Retibus ergo pisces aliquot, ad vitæ subsidium includimus.

Reuersi in habitationem, vterque quid factum esset reliquis exponunt, enumerantes singula ordine: quod in magnam admirationem eos rapuit.

CAP.

CAPVT XLIX.

*Ut alterum è carnibus Hieronymi epulum
instituitur.*

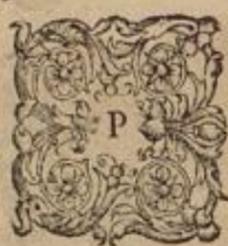
M

ms

erat, ad-
lit. Sub
ingen-
pelleret.
ndis plu-
gnarum,
ex animo
quo su-
eces fini-
amen sex
nuc ma-
ibus ergo

xpo-

CAP.

Arwaa instructus ab omnibus quæ necessaria erant, portiones Hieronymo depotando conficit. Illis exhaustis, adducunt ad me duos illos fratres captos, & Antonium, quem herilis filius ceperat, & quatuor nobis Christianis iunctis propinant, nos priusquam biberemus, Deo supplices pro animis defunctorum, & ut nobis ipsis in hora mortis propitius sit, oramus. Barbari sermones nobiscum conferunt, & animo erant hilari; at nos crudelitatem intuentes epularum non admodum lætabamur. Postridie carnes ebullitione recoquant, & breui spacio, vniuersas absumunt. Eo ipso die alio abducor alteri donandus. Discedentem me rogant fratres illi duo, ut Deum votis meis pro salute ipsorum sollicitarem: ego vero & id me facturum polliceor, & demonstro simul viam, quam per montium devia sequerentur, si fuga forsitan elabi possent, ne à Barbaris inuestigati deprehendantur: perspecta enim habebam omnia montium diuerticula. Illos dictorum memores, vinculis solutis, fuga sibi consuluisse postmodum intellexi, sed num salui euaserint, ne dum quidem comperitum habeo.

CAP.

CAPVT L.

Deducor alteri dono offerendus.

DEducor in vicum Tackwarasutibi, vt Regulo isti dono cederem. Dum scapham aliquatenus promoueram, conuerto me respiciens vicum vnde excefferamus, animaduerto supra illud formidabiles nubes consistere. Eas sociis commonstro, & Deum ob Christianorum carnes deuoratas iratum dico. Vbi ad locum destinatum venimus, tradunt me Regulo Abbati Boffange, & simul illi iniungūt, ne vel ipse me molestet, vel per alium mihi negocium faceffat, siquidem Deus ille, quem diuino cultu afficiam, grauiter punit omnes, qui mihi vim inferant: manifesto iudicio sibi id constare, dum inter ipsos vixerim. Hortor & ipse Regem, ac fratrem meum cum nauī prope onusta propediem affuturum dico, agant proinde mecum humaniter, me fratris aduentu mercibus id abunde compensaturum. Certo autem mihi constare, Deum secundo vento fratris nauem, non longo interiecto tempore feliciter in portum deducturum. Rex delectatus hac oratione, filii appellatione me dignatur: & libere per siluas venatum progressus, filiis Regis comitatus incedo.

Mz

CAPVT LI.

*Barbari commemorant mihi de abitu nauis
Gallorum.*

Significat mihi Barbari illi, nauem Gallorum, quæ Mariæ Bellete nomine insignita erat, & à Diepa aduenerat, merces iusto oneri sufficientes, ab illis accepisse, utpote ligna Brasiliana, piper, Xylon, plumas, Cercopithecus, Psittacos, & alia eiusmodi, quæ apud illos proueniunt. Adhæc quod nauem Portugallensem in portu Rio de Ienero vi occuparint, & captum quendam Lusitanum donarint Regulo Itawu, qui eum vorarit. Tum Gallum eum, qui Barbaris iniunxerat, ut me deuorarent, in ea nauis patriam suam repetere. Erat autem hæc ea ipsa nauis, quam supra commemorauimus, ad cuius lintrem profugus adnataueram, sed à Gallis repulsus fui. Perierat autem ea dum domum repetit: nec enim quicquam de eius reditu in patria constabat, cum Diepam perueni, ut postea dicitur.

Quinta

